

פרשת מקץ - חנוכה התש"פ

"וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו"

א. "וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל יוֹסֵף, חֲלוֹם חֲלַמְתִּי וּפְתַר אֵין אֶתּוֹ, וְאֲנִי שָׁמַעְתִּי עָלֶיךָ, לֵאמֹר, תִּשְׁמַע חֲלוֹם לְפָתַר אֶתּוֹ. וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת פְּרָעָה, לֵאמֹר, בְּלִעְדֵי, אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרָעָה", (בראשית, מא', טו' - טז').

ב. על הפסוק (בראשית, כח' - יג'), "וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו, וַיֹּאמֶר, אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק, הָאֲרָץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ - לָךְ אֶתְנַנָּה וּלְזָרְעֶךָ", דרשו רבותינו ז"ל (בראשית רבה, פרשה סט', ג'):

"אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, מִשָּׁל לָבֵן מְלָכִים, שְׁהִיָּה יָשׁוּן עַל גַּבֵּי עָרִיסָה, וְהָיוּ זְבוּבִים שׁוֹכְנִים עָלָיו,

וְכִינּוֹן שָׁפָא מְנִיקְתּוֹ, שְׁחָה עָלָיו מְנִיקְתּוֹ, וּבְרָחוּ מֵעָלָיו,

כָּךְ, בְּתַחֲלָה, 'וְהִנֵּה מְלָאכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ' -

כִּינּוֹן שְׁנִתְגַּלָּה עָלָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּרָחוּ מֵעָלָיו ...

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַרְשָׁעִים, מִתְקַיְמִין עַל אֱלֹהֵיהֶם -

וּפְרָעָה חֲלָם, וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיָּאֵר, (בראשית, מא' - א').

אָבֵל הַצְּדִיקִים, אֱלֹהֵיהֶם מִתְקַיְמִים עֲלֵיהֶם¹,

שֶׁנֶּאֱמַר, 'וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו, וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם' " ².

¹ וביאר בזה ה"פרי תואר", ז"ל:

"פירוש, הם צריכים לעמוד ולשמור את אליליהם,

אבל הצדיקים, א-להיהם, מתקיים עליהם לשומרם,

ולפי זה, פירוש, 'והנה ה' נצב עליו', לשומר, ולהשגיח עליו".

וביאר בזה ה"פרי תואר", וז"ל:

"מה שמדמה המלאכים לזבובים, משום דאמרינן בפרק שלפני זה ³, 'עלים ויִרְדִים', שהיו מקטרגים עליו, ומבקשים להזיקו.

ולכן, נדמו לזבובים המצערים את התינוק, וכיוון שהמינקת באה להניקו, המה פורחים ממנו.

כן, כאשר ראו המקטרגים, ש-ה' נצב עליו להשפיעו מטובו ולשומרו, סרו המקטרגים, ולא פתחו פיהם עוד, כי מי זה אשר ימלאו לבו לקטרג, בראותו, כי ה' יאהבהו ויסוכך עליו".

ג. והנה, על הפסוק (בראשית, מא' - טז'), "וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת פְּרַעֲה, לֵאמֹר, בְּלַעֲדִי, אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרַעֲה",

כתב ⁴ הגר"י ניימן ⁵ זצוק"ל, וז"ל:

"בשעה שיוסף בא אל פרעה, ואמר לו 'שמעתי עליך תשמע חלום לפתור אותו', אמר לו יוסף, 'בלעדי, אלקים יענה את שלום פרעה',

וכשיוסף פתר לו את חלומו, אע"פ שפרעה היה עובד עבודה זרה -

---

² ובפרשתו, על הפסוק (בראשית, מא' - א'), "וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים, וּפְרַעֲה חָלַם, וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיָּאֵר",

דרשו רבותינו ז"ל (בראשית רבה, פרשה פט', ד'), כעין זה:

"אמר רבי יוחנן, הרשעים מתקיימין על אלהיהם, ופרעה חלם והנה עמד על היאר,

אבל הצדיקים, אלהיהם מתקיים עליהם. 'והנה ה' נצב עליו' (בראשית, מא' - ב')."

³ שם במדרש, פרשה סח', סוף אות יב':

"מעלים ומורידים בו, אפזים בו, קפזים בו, שונטים בו,

שנאמר (ישעיה, מט' - ג'), 'שָׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר',

את הוא שאיקונין שלך חקוקה למעלה, עלים למעלה ורואים איקונין שלו, וירדים למטה ומופאים אותו ישן".

ולשונות אלו, לשונות קטרוג הם.

⁴ בספרו "דרכי מוסר", עה"ת, על פרשתו.

⁵ מייסד וראש ישיבת "אור ישראל" בלידא, ולאחר מכן בפתח תקווה.

תיכף האמין ב-ה', ואמר לו -

'אחרי הודיע אלקים אותך', 'אין חכם ונבון כמוך', 'הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו'.

ואילו, כשמשה רבינו בא אל פרעה, ואמר לו שיש בורא עולם, ורוצה שתוציא את עם ישראל ממצרים,

אמר, 'מי ה' אשר אשמע בקולו',

לא רצה להאמין, ונתנו לו מכות אחר מכות -

ובאמצע התחיל להאמין, ואחר כך חזר בו,

ואפילו בסוף שכבר שלח את בני ישראל, התחרט, ואמר -

'מה זאת עשינו, כי שלחנו את ישראל מעבדנו'.

מה ההבדל בין פרעה של יוסף, לבין פרעה של משה,

הלא שניהם היו עובדי עבודה זרה,

ומדוע פרעה של יוסף תיכף האמין,

ופרעה של משה, לא רצה להאמין אפילו אחרי כל האותות והמופתים? ⁶.

---

⁶ בקושיא זו, כבר נתקשה ה"זוהר הקדוש" (פרשת "מקץ", דף קצה' ע"א), וז"ל:

"רבי אבא אמר, תא חזי, בההוא רשע דפרעה, דאיהו אמר (שמות, ה' - ב'), 'לא ידעתי את ידו'ד',

ופרעה חכים הוה מכל חרשוי'.

אלא, ודאי שמא דאלהים הוה ידע, דהא כתיב (בראשית, מא' - לח'), 'הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו'.

ובגין דמשה לא אתא לגביה, אלא בשמא עילאה דידו"ד, ולא בשמא דאלהים,

ודא הוא קשיא קמיה מכולא,

דאיהו הוה ידע, דהא שמא דא איהו שליט בארעא,

ובשמא דידו"ד לא הוה ידע,

ועל דא הוה קשיא קמיה שמא דא".

יש סיפור עולמי, שבעיר וארשה, היה עשיר גדול וירא שמים,
ומסחרו היה, שהיה שולח אוניות סחורה דרך הים לחו"ל.
פעם באה ידיעה, שכל האוניות שלו טבעו בים, ונשאר עני ואביון,
ולא היה מי שירצה להודיע לו את זה, כי חששו לנפשו,
אמר הרב דהעיר וארשה, כי הוא מקבל עליו להגיד לו.
הוא קרה לו אצלו, והתחיל לדבר איתו בענייני יראת שמים, איך כל העולם הוא
הבל הבלים ... והעשיר, הבין זה טוב.
אחרי שעות שהרב דיבר איתו, והסביר לו את ההבל של עולם הזה,
שאל אותו הרב, לפי מה שאנחנו דברנו עכשיו, אילו נטבעה לך אוניה אחת עם
סחורה שלך, היית מצטער?
ענה ואמר, בוודאי לא הצטערתי, כי דברנו עכשיו שהכל הבל,

ושמעתי מידידי החברותא הרה"ג ר' יאיר נתנאל שליט"א, לבאר משמו של הגה"צ רבי שמשון דוד פינקוס
זיע"א, כדלהלן:

דהנה, יוסף הצדיק ע"ה במאמרו, השתמש בשם "א-להים",

שהוא, תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם,

ולזה, גם פרעה הסכים -

ברם, האמין, שלא רק הקב"ה לבדו בעל יכולת וכוחות -

אלא, שמלבדו, ח"ו, יש עוד.

מה שאין כן, במאמרו של משה רע"ה, שהשתמש בשם "הוי"ה" ברוך הוא,

שהוא, אדון הכל, היה, הווה, ויהיה,

ולזה, לא הסכים פרעה -

ולפיכך, אמר (שמות, ה' - ב'), "מי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקוֹלוֹ",

כי טען, שא"א להקב"ה להיות "אדון הכל".

אמר לו הרב, מזה עוד אין ראייה, שאתה ירא שמים באמת, כי עדיין אתה נשאר עשיר.

אבל איך היה, אם יטבע אצלך שתי אוניות או שלושה, מה תגיד אז?

הוא חשב קצת, ואחר כך אמר, גם על זה לא אצטער.

אמר לו הרב, זה עוד לא ראייה על יראת שמים אמיתית,

מה תגיד אם כל האוניות שלך יטבעו?

אמר העשיר לרב, סתם להגיד, זה לא חכמה, תן לי זמן להתבונן.

אמר לו הרב, יפה דברת,

הכניס אותו בחדר שיתבונן, והוציא את 'החובת הלבבות' שער הביטחון. ולמד, כי הבוטח ב-ה' הוא יותר עשיר ממי שהוא כימאי - שיכול לעשות מבוץ זהב,

וכך עבר את כל שער הביטחון,

אחרי שהתעמק בשער הביטחון, יצא מהחדר, ואמר לרב -

כפי שאני התבוננתי בשער הביטחון, אפילו כל אוניותי נטבעו בים, לא אצטער -

מפני שכבר הבנתי, שהקב"ה הוא כל יכול, ויכולים לבטוח בו.

אמר לו הרב, אם הגעת להבנה זו, אני אומר לך, שהגיעה ידיעה שכל האוניות שלך נטבעו בלב ים,

כשאמר לו הרב את זה, מיד נתעלף, והזעיקו רופאים, אשר בקושי הצילו אותו,

שאל אותו הרב, הלא רגע לפני זה אמרת שלא תצטער כלום, מדוע התעלפת?

אמר לו, כשאני אמרתי לך, שכל העולם הזה הוא הבל הבלים, חשבתי שהאוניות שלי בים -

אז כל העולם הבל הבלים -

אבל כשאמרת לי, שהאוניות שלי נטבעו -

אז מתעלפים!

זה ההבדל בין פרעה של יוסף, לבין פרעה של משה,

כשיוסף אמר לפרעה, שיש אלקים בעולם, והוא יעשיר אותך, שכל הכסף
שבעולם יכנסו במצרים -

אלקים כזה, גם אני רוצה,

אבל פרעה של משה, כשאמר לו משה שיש אלקים בעולם, ורוצה שישחרר אומה
שלימה שעובדים אצלו, וממילא, יאבד עשירות גדולה כזו -

אז מתעלפים, ואומרים, מי ה'.

בזה ההבדל בין יהודי לגוי,

הגוי עובד א-להיו, אם הוא מקבל ממנו, אבל כי ירעב, יקצוף ויקלל מלכו וא-להיו.

אבל היהודי ... אוהב גם את הצרות! "

ובזה, יתבארו דברי המדרש, שהובאו באות ב', "הַרְשָׁעִים, מִתְקִימִין עַל אֱלֹהֵיהֶם.

אֲבָל הַצְּדִיקִים, אֱלֹהֵיהֶם מִתְקִים עֲלֵיהֶם",

"הצדיקים, לא מבקשים כלום מהקב"ה, אלא הם נושאים את הקב"ה,

הם סובלים בשבילו, והם מפרסמים אותו,

הם מרכבה שהקב"ה רוכב עליהם.

אבל הרשעים ... הם רוצים רק לקחת מהא-להים שלהם,

אבל אם לא נתן להם, אז מתרחקים ממנו."

ד. במגילת אנטיוכוס (ז' - יא'), נאמר:

"ויען אנטיוכוס, ויאמר לשריו ... הבה נעלה עליהם, ונבטל מהם את הברית אשר

כורתה להם,

שבת, ראש חודש, ומילה."

ומבואר:

דגזירות היוונים על עם ישראל, היו ב-ג' דברים אלו.

ויעויין מה שכתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות חנוכה ה"א), וז"ל:

"בבית שני, כְּשֶׁמֶלְכֵי יוֹן גָּזְרוּ גְזָרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל,
וּבִטְלוּ דָתָם, וְלֹא הִנִּיחוּ אוֹתָם לְעֶסֶק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת,
וּפְשָׁטוּ יָדָם, בְּמִמוֹנָם, וּבְבִנְיֹתֵיהֶם,
וּנְכַנְסוּ לְהִיכָל, וּפָרְצוּ בּוֹ פְּרָצוֹת, וְטָמְאוּ הַטְּהָרוֹת.
וְצָר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵיהֶם, וּלְחָצוֹם לַחַץ גָּדוֹל, עַד שֶׁרַחֵם עֲלֵיהֶם אֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, וְהוֹשִׁיעַם מִיָּדָם, וְהִצִּילָם,
וְגָבְרוּ בְּנֵי חֲשֻמוֹנָי הַכְּהֻנִּים הַגְּדוֹלִים, וְהִרְגוּם, וְהוֹשִׁיעוּ יִשְׂרָאֵל מִיָּדָם, וְהִעֲמִידוּ
מִלְּךָ מִן הַכְּהֻנִּים,
וְחִזְרָה מַלְכוּת לְיִשְׂרָאֵל, יָתֵר עַל מְאֵתִים שָׁנָה, עַד הַחֲרָבָן הַשְּׁנִי",
והקשה הגאון רבי מסעוד חי רקח זיע"א⁷ :
מהיכן הביא הרמב"ם, את עניין "וְלֹא הִנִּיחוּ אוֹתָם לְעֶסֶק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת",
שכן, דבר זה לא הובא במגילת אנטיוכוס.
וביאר, שמקור דבריו, הוא מדברי רבותינו ז"ל במדרש (בראשית רבה, פרשה ב',
ד'),
על הפסוק (בראשית, א' - ב'), "וְהִאֲרָץ הִיְתָה תְהוֹ וְנִהוּ, וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם, וְרוּחַ
אֱלֹהִים - מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם",
" וְחֹשֶׁךְ - זֶה גְלוֹת יוֹן,
שֶׁחֲשִׁיכָה עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּגִזְרוֹתֵיהֶן,
שֶׁהִיְתָה אוֹמְרַת לָהֶם, כְּתָבוּ עַל קֶרֶן הַשּׁוֹר⁹, שְׂאִין לָכֶם חֶלֶק בְּאֵלֵהי יִשְׂרָאֵל",

⁷ בספרו "מעשה רוקח", על הרמב"ם.

⁸ נולד בשנת ה'ת"נ (1690 למניינם), באיזמיר, שם למד תורה - מרבי חיים אבולעפיה זיע"א,

נפטר בשנת ה'תקכ"ח (1768 למניינם), בטרפולי שבלוב.

⁹ בטעם הדבר, שרצו שיכתבו על "קרן השור", מצינו במפרשי המדרש, ב-ב' אנפי:

א. או שהשור, מרמז על "חטא העגל". וכביכול, שרצים היוונים להזכיר להם את מעשה העגל,

והיינו,

אף גזירות על לימוד התורה הקדושה.

ומכל מקום, מבואר, דהיוונים, גזרו על עם ישראל, ד' גזירות:

שבת, ראש חודש, מילה, ותורה.

ואפשר, דדברים אלו, ראשי תיבות:

חֲנוּכָה¹⁰, תְּהִיּוּ¹¹ מְדַלִּיקִים¹² שְׁמוֹנֶה¹³.

ה. לגבי טומאת יולדת, מצינו בדברי הספרא (פרשת תזריע, פרשה א'), כדלהלן:

"בני ישראל בענין הזה, ואין הגויים בענין הזה",

דהיינו, שכל דיני טומאה וטהרה שיש ביולדת, וכן כל עניין טומאת נדה, שייך רק בעם ישראל.

ונראה לבאר בזה, דהנה, בדיני טומאת נדה, נשנתה מצוות "ברית מילה", שפְּצִינֵינוּ נְצַטּוּוּ רק עם ישראל.

ובעניין "ברית מילה" מצינו במסכת נדרים (פ"ג מי"א), "גדולה מילה, שאלמלא היא, לא ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו. שנאמר (ירמיה, לג' - כה') ... אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמת' - "

וכידוע, שפסוק זה מדבר גם בעניין עסק התורה.

וְנִרְאָה לְבָאֵר בְּזֶה, שְׂזוּהֵי מַעֲלָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל,

בְּרִית הַמִּילָה וּבְרִית הַלְּשׁוֹן -

ב. או, בכדי שגם בהמותיהם, יכריזו, נגד הקב"ה, ח"ו.

¹⁰ חודש.

¹¹ תורה.

¹² מילה.

¹³ שבת.

שְׁהֵם יְסוּדוֹת הַבְּרִיאָה -

**וְעַל שְׁנֵיהֶם נֶאֱמַר הַפְּסוּק "כֹּה אָמַר יְהוָה, אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה, חֻקוֹת
שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי",**

שָׁפֹן, בְּשְׁנֵיהֶם יֵשׁ כּוֹחַ הַוּלְדָה וְהַמְשָׁכָה -

בְּמָקוֹם הַמֵּילָה, יֵשׁ כּוֹחַ הַוּלְדָה -

**וּבְלִשׁוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם, יֵשׁ כּוֹחַ הַוּלְדָה, שֶׁהוּא הַדְּבִיר בְּבַחֲיִנַת "רוּחַ מִמְלָלָא". שֶׁהוּא,
הַוּלְדַת דְּבָרֵי תוֹרָה, וְכַנְגָדִים הַוּלְדַת דְּבָרֵי אִסּוּר רח"ל.**

**ויותר מכך מצינו ב"ספר יצירה" (פ"א מ"ג), שברית המעור מכוונת כנגד ברית
הלשון,**

דהיינו, שמבנה גוף האדם מחולק לשניים - חלק עליון וחלק תחתון,

**החלק העליון שבאדם הוא החלק הרוחני, והחלק התחתון שבו הוא החלק
המעשי -**

**ותפקיד האדם, הוא, לקדש את שני חלקי גופו, את חלק הרוח הקשור בדיבור,
ואת חלק המעשה הקשור במילה.**

ו. בסה"ק "שם" ¹⁴ משמואל" כתב כדלהלן:

**"במכילתא, הובא ברש"י (שמות, יב' - ו'), 'היה ר' מתיא בן חרש אומר, הרי הוא
אומר - ואעבור עליך והנה עתך עת דודים, הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם
שאגאל את בניו, ולא היו בידם מצוות להתעסק בהם כדי שיגאלו. שנאמר, ואת
ערום ועריה. ונתן להם שתי מצוות, דם פסח ודם מילה'.**

**בפשיטות יש לומר, דמילה שהיא סילוק הערלה שהיא חלק הנחש, הוא ענין סור
מַרְע,**

ופסח שהוא עבודה להשי"ת, הוא עֲשֵׂה טוֹב,

ושתי אלה הם כלל התורה והמצוות.

¹⁴ פרשת "תזריע", תרע'.

אבל, עדיין יש להבין, מדוע בחר דוקא שתי מצוות אלו, כי הרבה מצוות יש בתורה, מהם לסור מרע, ומהם לעשות טוב.

ויש לומר, עפ"י דברי הרמב"ם בפרקי אבות (ריש פ"ב), שמעונש מבטל המצוה - נוכל לידע שכר המקיימה, שבודאי שכר המקיימה הוא היפוך עונש המבטלה, ופסח ומילה, הם מצוות עשה שחייבין על ביטולן כרת, בשונה משאר ביטול מצוות עשה שבתורה -

וכרת, הוא שנכרתה הנפש ונפסקה ממקום חוצבה, כדמיון ענף הנכרת מן האילן, ממילא מובן, ששכר המקיימן הוא בהיפוך, שנעשה מקושר ומודבק בהשם יתעלה.

והנה, מאחר שהיו במצרים משוקעים ב-מט' שערי טומאה, וכמעט שנפסק הקישור מסטרא דקדושה לגמרי, כי לעומת השיעור שהיו משוקעים בטומאה היו רחוקים מהקדושה כמובן,

על כן ניתנו להם שתי מצוות אלו, כדי שיתקשרו בסטרא דקדושה, ושוב זה עצמו הוציאם מ-מט' שערי טומאה, שאחר שנתקשרו בקדושה - נפרדה מהם הטומאה".

בָּרָם, לְפִי דִרְכָּנוּ הַנִּלְ, אֶפְשָׁר,

שְׂאוֹתֶם ב' מְצוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִתְעַסֵּק בָּהֶם, הֵם בְּדוֹקָא - דָּם פֶּסַח וְדָם מִילָה,

כִּיּוֹן שֶׁשְׁנֵיהֶם הֵם מְצוֹת שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם,

מִילָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ לְעִיל,

ו"פֶּסַח", שֶׁהוּא מְלִשׁוֹן "פֶּה סָח", הַמּוֹרָה עַל עֲנִין הַדְּבֹר -

דְּבָרֵי תוֹרָה, וְאִסוּר לְשׁוֹן הָרַע,

שֶׁבְּזֶה הוֹרְנוּ הַבּוֹרָא יִתְעַלֶּה, אֶת אוֹתָם ב' דְּבָרִים שֶׁהֵם יְסוּד קִיּוּמָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, וְשֶׁבְּעִבּוּרָם הָיָה לָהֶם "מְצוֹת לְהִתְעַסֵּק בָּהֶם" - בְּכַדִּי לְצִאת מֵעֲבָדוֹת לְחָרוֹת,

כי הם, ב' בריתות החמורות, שהעולם מתקיים בעבורם.

ז. והנה, ברית מילה בלבד, לא תוכל להשפיע על האדם - כי אם בשיתוף מלא של ברית הלשון, המושכת אל האדם מחשבות קדושות ונשגבות, כאשר נבאר להלן:

בפסוק (ויקרא, יב' - ב'), "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר", יש לעיין,

א. מדוע נאמר "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ" בלשון עתיד, ולאחר מכן "וַיִּלְדָּה" בלשון הווה,

ב. מדוע לגבי לידת הנקבה נאמר "וְאִם נִקְבָּה תֵּלֵד" בלשון הווה, וללא עניין הזרעה כלל וכלל.

ובדברי רבותינו המפרשים, מצינו שעמדו לגבי קושיות אלו. ותירצו, ע"פ מאמר הגמרא¹⁵, "איש מזריע תחלה, יולדת נקבה. אשה מזרעת תחלה, יולדת זכר".

דהנה, על פסוק זה כתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, וז"ל:

"והנה, בעת ההזרעה אמרו ז"ל ("זוהר הקדוש", קדושים, דף פ' ע"א), כי כפי הכוונה אשר יכוין המזריע, ימשיך לזרע הנפש. אם יחשוב מחשבות רעות ומזהמות, ימשיך לטפה נפש טמאה. ואם יחשוב בטהרה, ימשיך נפש קדושה.

וצא ולמד, מבניו של הצדיק המופלא חזקיה המלך עליו השלום, אשר נשא בת נביא, ולצד שחשבה (ע"פ סנהדרין, קד' ע"א. שהשקתה את עבדי מרודך בלאדן, ולא נשמרה בצניעות בביתה) האשה בעבדי מרודך בלאדן - המשיכה נפש רעה לבי בניה.

אם כן, עיקר הלידה שהיא המשכת הנפש לעובר, היא בשעת ההזרעה, וקודם לה מלפניה, כי אחר הוצאת הזרע - כבר קדם כח החושב שממנו יתהוה הזרע, והוא מאמר הכתוב 'כי תזריע וילדה', מודיע הכתוב כי עיקר הלידה היא בשעת ההזרעה -

¹⁵ ברכות, ס' ע"א. נדה - נה' ע"ב, כח' ע"א, לא' ע"א.

שכאשר תזריע, כבר ילדה, והיה מה שהיה, אם נפש טהורה אם לא, ואין תקוה להפך מה שכבר הוא,

ומעתה, מה שיתעצם האדם בבחינת הלידה הוא בשעת ההזרעה, כי אז היא עיקר הלידה לבחינת הנפש, שהוא העיקרית באדם, והויות הדבר והמצאתו הגם שהוא נעלם תקרא לידה".

ולהאמור בדברינו לעיל, אפשר:

דהנה, לעתיד לבוא מגידים לו לאדם אפי' דברים שסח בינו לבניה בשעת תשמיש, וכמבואר במסכת חגיגה (ה' ע"ב),

וביאר חז"ל, שדברים אלו, הם אותם דיבורים שאינם דברי פיוס וריצוי -

אלא, דברי שחוק וקלות ראש,

ונראה, שכיוון שבאותה העת יש את עניין המשכת הנפש, וכיוון שבאותה העת - מכריעים האיש והאשה, את עתיד ילדיהם,

והיות, ואותה הנפש, נשלמת בשעת המילה -

והמילה, קשורה בד בבד לברית הלשון,

לכך, יגיד הקב"ה לעתיד לבוא מה שיחו -

דהיינו, שיתבע ממנו הקב"ה, מדוע מנע מזרעו להשלים את ברית המילה ואת ברית הלשון -

שכן, הכריע את עתידם בדיבורו ובמעשיו.

ח. הנה, מצוות "קידוש החודש", שאותה ביטלו היוונים מעל עם ישראל,

בביטולה, יש עקירת התורה.

דהנה, הטעם שמקדשים את החודש, ומעברים את השנה, הוא כדלהלן:

בפרשת "בא" נאמר (דברים, טז' א'), "שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב",

ודרשו רבותינו ז"ל¹⁶, "שומרהו, שיבוא בחידושו".

וביאור הדבר, כך הוא:

ימות החמה - הם 365 ימים, ורביע היום, בשנה,

וימות הלבנה - הם 354 ימים, ושמונה שעות, ו-תתעו' חלקים, בשנה.

יוצא, שבכל שנה חסרים 11 ימים,

וכאשר נכפיל 11 ימים אלו, ב-19 שנים, יוצא שחסרים 209 ימים במחזור זה,

ולפיכך, בכל מחזור של 19 שנים, אנו נותנים 7 שנים מעוברות¹⁷ -

כי $209 \text{ ימים} = 7 \text{ חלקי } 7 \text{ שנים מעוברות} = 29.8 \text{ ימים} -$

שהם, כ-30 ימים.

וממילא, באופן שאין מצוות "קידוש החודש", הרי, שגופי תורה רבים מתבטלים,

שכן, פסח לא יוצא בחודש אביב, וכן הלאה, שהדבר משליך על קיום המועדים - שלא בזמנם¹⁸.

---

¹⁶ תלמוד ירושלמי:

פאה, פ"ה ה"א. שקלים, פ"א ה"ב.

¹⁷ שסדרם:

שנה פשוטה, שנה פשוטה, שנה מעוברת.

שנה פשוטה, שנה פשוטה, שנה מעוברת.

שנה פשוטה, שנה פשוטה, שנה מעוברת.

שנה פשוטה, שנה מעוברת.

שנה פשוטה, שנה פשוטה, שנה מעוברת.

שנה פשוטה, שנה פשוטה, שנה מעוברת.

שנה פשוטה, שנה מעוברת.

¹⁸ ועיין עוד, בדברי הש"ך (יו"ד, סימן קפט', סק"ג) שכתב, ז"ל:

והנה, "תורה", נחשבת לברית בין הקב"ה ובין עם ישראל,
וכדכתיב (ירמיה, לג' - כה'), "כֹּה אָמַר יְהוָה, אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה, חֻקֹּת
שְׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי".

וכמו כן, "שבת", נחשבת לברית בין הקב"ה ובין עם ישראל,
וכדכתיב (שמות, לא' טז'), "וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת, לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת,
לְדַרְתָּם, בְּרִית עוֹלָם".

וכמו כן, "מילה", נחשבת לברית בין הקב"ה ובין עם ישראל,
וכדכתיב (ירמיה, לג' - כה'), "כֹּה אָמַר יְהוָה, אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה, חֻקֹּת
שְׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי".

וממילא:

שכל אותם המצוות, שגזרו היוונים על עם ישראל, בכלל "ברית" הם,
תורה, שבת, ומילה, כהנתבאר,

ו"קידוש החודש", שגם הוא בכלל "תורה", נכלל ב"בריתות" אלו.

ומה שנלחמו החשמונאים בעניין זה, הוא, מחמת שכל המצוות הללו, המכונים
בשם "ברית",

"שכל מה שב"ד שלמטה עושים, ב"ד שלמעלה מסכימים עמהם,

דכתיב (ויקרא, כג' - ב'), 'אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם' -

אשר תקראו אתם במועדם,

ואף בחידושי הגוף כן -

וכמו שדרשו ז"ל (ירושלמי, פרק הנודר מן המבושל, הי"ג), ב-'לֹאֵל גִּמְר עָלַי' (תהילים, נז' - ג') -

קטנה בת ג' שנים ויום א', שנבעלה, אין בתוליה חוזרים,

נמנו ב"ד ועבר השנה, בתוליה חוזרים -

הוי 'לֹאֵל גִּמְר עָלַי'."

הם מכוח מידת ה"ייסוד", המחברת את האדם לקונו ¹⁹.

והנה, אותם די "בריתות", מתחלקים ל-בי' עניינים:

"ברית המעור", הוא עניין "ברית המילה",

"ברית הלשון", הוא עניין "קידוש החודש" - כיוון שהם גופי תורה, הנעשים ע"י אמירה בפה. ועניין "שבת" - כיוון שהקידוש נעשה ע"י אמירה בפה. ועניין "תורה" אשר נעשה הלימוד ע"י דיבור.

ולפי זה, נוכל להבין, מפני מה ברית המעור וברית הלשון, מְכַנְּנִים זה כנגד זה ²⁰, ושניהם, מְכַנְּנִים בשם "ברית" -

כי שמירת "ברית המעור", פותחת את הלב ל"ברית הלשון".

ומחמת שמקום ה"ברית", מְכַנְּן וּמְכַנְּן ממקום המחשבה, שהוא המוח ²¹,

---

¹⁹ והנה, מבואר ברמב"ם פ"ג מהלכות חנוכה ה"א:

"וְיָצַר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵיהֶם, וּלְחֻצוֹם לְחֵץ גְּדוֹל",

וביאר ה"שם משמואל" (פרשת "מקץ", זאת חנוכה, תרפח', ד"ה "עניין"):

שהיוונים, לחצו את עם ישראל, לחץ בכל ענייני חלקי האדם,

כיוון שפגמו בקדושת הברית -

שכולל את חלקי האדם.

וכידוע, שכאשר מתנתק האדם מן התורה"ק, אזי, מחשבת העריות הפוגמת בקדושת הברית ובמידת היסוד, מתגברת ונאחזת בו (וכפי שכתב הרמב"ם בסוף הלכות איסור"ב).

²⁰ עיין בספר היצירה, פ"א מ"ג.

²¹ דהנה, הזרע מקורו מן השדרה,

וכמו שכתב בספר "פתחי שערים" (נתיב מ"ד ומ"ן, פתח כד'), וז"ל:

"זיווג הנשיקין, הוא בסוד הג"ר (חו"ב). והתולדה המתחדשת ממנו, היא הדעת המתפשטת, שממנו יוצאת אח"כ הטיפה (דרך עמוד השדרה), בזיווג התחתון" וכו'.

והם דברי קבלה עמוקים.

בשמירת ב' בריתות אלו, אנו מחזקים את האמונה בבורא עולם, בקדושת
ובטהרת המחשבה.

ט. ובדברי המדרש - שהובאו באות ב', נתבאר, שצדיקים הקב"ה שומר
עליהם,

וביאר ה"דרכי מוסר" (לעיל באות ד'), שהטעם שיוסף הצדיק, אמר לפרעה
"בְּלִעְדֵּי" -

כיוון שבזה, התבטל ביטול מוחלט -

כיוון, שהקב"ה שומר על צדיקיו.

ובדיבור זה, גילה לנו יוסף הצדיק, את סוד ד' בריתות אלו:

ד' בריתות אלו, ראשי תיבות "שְׁמַחַת",

שבת, מילה, חודש, תורה .

כי "שְׁמַחַת" האדם בעולמו, אינה שמחת התאוות.

אותה "שמחה", היא "שְׁמַחַת" קיום מצוות ה' יתברך, ושמירת בריתותיו,

ואותם, רק האדם הבוטח, יכול להשיג, והוא "בְּלִעְדֵּי".

וכשראו היוונים, את "שְׁמַחַת" עם ישראל,

רצו לעוקרה,

לאמור (שמות, ה' - ב'), "מִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקִלּוֹ",

לאמור, "אֵין לָכֶם חֵלֶק בְּאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל".

כי הבינו, ש"שְׁמַחַת" עם ישראל, נובעת, מקיום ושמירת אותם ד' בריתות.

אך מתתיהו ובניו, שידעו את סוד "שְׁמַחַת" עם ישראל,

ידעו, שהם צריכים להגיע לדרגת "בְּלִעְדֵּי", ביטחון מוחלט, ואז זכו לנוצחם.

י. במסכת שבת (כג' ע"ב) למדנו:

"אמר רב הונא, הרגיל בנר, הוויין ליה בנים תלמידי חכמים".

וביאר בזה רש"י, וז"ל:

"דכתיב (משלי, ו' - כג'), 'כי נר מצוה, ותורה אור'. על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה,
בא אור דתורה".

וביאר העניין:

שעל ידי שנרגיל את עצמינו ב"נר", אך בפנימיותו של הנר -

שהם שמירת ד' בריתות המבוארים,

אשר הם, נותנים לאדם את "שְׁמֵחַת" החיים -

וממילא, מאירים לאדם את דרכו בעולם הזה,

יזכה, לחדש ולפעול, נשמות גבוהות ונשגבות, החצובים ממידת ה"יסוד".

יתן ה' יתברך, שנזכה לזה, אמן.